

De Soldaat achterna

De Soldaat achterna
© 2010 Carel Erasmus

Tweede herziene druk, 2021
Oorspronkelijke titel: De Soldaat achterna

ISBN: 978-94-9324-023-0
NUR: 689

Uitgever: U2pi BV, Den Haag
www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: JouvBoekdrukkerij.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (i) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (ii) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

De Soldaat achterna

Carel Erasmus

Als je in iets gelooft, dan moet je ervoor vechten. Altijd.

Mr. Karel Agathon Hazelhoff Roelfzema (1849-1921)

Voorwoord auteur

Hoe we het hebben gedaan, vragen mensen me nog wel eens. Een documentaire maken over de Soldaat van Oranje, genoeg geld bij elkaar krijgen om drie keer de wereld over te vliegen. Een CIA-agent interviewen in Las Vegas, een ex geheim agent in Australië, en twee keer een week op Hawaii om Erik Hazelhoff het hemd van het lijf te vragen. En dat in een tijd dat budgetten voor documentaires zelfs voor ervaren TV-makers op slot bleven. Waar haalden Floris en ik de moed vandaan, en het doorzettingsvermogen, na iedere tegenslag, jarenlang?

Het zal te maken hebben met een diep gewortelde fascinatie voor de man waar het om draaide: Erik Hazelhoff Roelfzema. Toonbeeld van doorzetten, nooit opgeven. Moed, beleid en trouw, zoals de Militaire Willemsorde het omschrijft. Zijn karaktereigenschappen en levenslessen waren toen en zijn nog steeds voor mij een kompas om op te varen. Een man die al in 1938 naar San Francisco reisde, alleen en zonder geld op zak. Het gevolg van een weddenschap met een meisje, hij schreef er een boek over (Rendez-vous in San Francisco) dat prompt een bestseller werd. Een man die in actie komt tegen de Duitse bezetter, maar die ook in actie komt tegen de bezetting van de Molukken in 1950, en in zijn eentje in een watervliegtuig de militaire blokkade doorbreekt. Het heeft ons bloed, zweet en tranen gekost, en vijf jaar van ons leven. We speurden in archieven wereldwijd, roerden in het verleden, beten ons vast en lieten niet meer los.

Eén ding weet ik zeker: Ik had het voor geen goud willen missen.

Carel Erasmus

Ouderkerk aan de Amstel, mei 2021

Voorwoord Paul Verhoeven

Eind jaren tachtig gingen we Erik Hazelhoff Roelfzema bezoeken op Hawaï, mijn vrouw Martine, mijn dochters Claudia en Heleen - toen 12 en 14 - en ik.

Erik bracht ons daar naar een nogal rotsachtige strand: ‘Leuk voor de kinderen’. Mijn dochters renden meteen het nogal woelige water in.

Opeens doet Erik zijn (dure!) horloge af en geeft dat aan mij: “Kan jij dat even vasthouden?”

En hij stapt het water in, bereikt de kinderen, pakt ze snel op en brengt ze terug naar het strand. Tegen Martine en mij: “Dat was even levensgevaarlijk: ze komen daar in een enorme stroomversnelling en die trekt je zo de zee in. Heb je mijn horloge nog?”

Dat was typisch Erik: onvervaard en zonder poespas. Ook openhartig: toen scenarioschrijver Gerard Soeteman en ik een borreltje dronken in de Posthoorn in Den Haag, dat was dus nog vòòr het draaien van de film, vertelde Erik ons een scène die niet in zijn boek stond: hoe hij Koningin Wilhelmina in de tuin van haar huis in Londen het zicht had benomen door recht voor haar te gaan staan, zodat ze niet kon zien wat er in de dependance van haar tuin gebeurde: een naakte seksscène.

Die scène zit dus nu wél in de film: het hoofd van Rutger Hauer beneemt Andrea Domburg het zicht op de naakte Jeroen Krabbé en Susan Penhalidon. Erik had dit voorval niet in zijn boek opgenomen want dat vond hij niet netjes tegenover de Koningin... Wat mij, vreemd genoeg, altijd het meest van Eriks avonturen in

WW2 is bijgebleven is een detail.

Erik heeft met Tazelaar en Krediet een aantal gevaarlijke landingen op de Nederlandse kust uitgevoerd. Ze werden dan later door een Engelse boot weer opgehaald van het strand, Noordwijk of Scheveningen - en dán werd het in feite nog gevaarlijker: Duitse Schnellboote voeren overal op de Noordzee en loerden op die Engelse boten.

Eriks boot moest dus uiterst bekwaam manoeuvreren - óm die Duitsers heen: je kon elk moment uit het water worden geblazen. Soms duurde dat gemanoeuvree vele uren - en het gekke was dat Erik, eenmaal op die Engelse boot, 'lekker' ging liggen en meteen in slaap viel, pas wakker werd als ze terug keerden in Engeland...!

Erik heeft heel wat boeken geschreven, over de Fins-Russische oorlog, WW2 en daarna. Ook over zijn, min of meer mislukte, één-mans actie naar Ambon.

Maar de achtergonden van die vlieg- en boot tocht, met name het politieke, militaire perspectief op die 'geheime' actie is nooit goed doorgelicht.

Nu dus wel.

Dat kan je lezen in Carel Erasmus' "De Soldaat van Oranje achterna" en bekijken in de documentaire 'Soldaat van Ambon'.

Ja, ik heb Erik gekend, zeker vanuit onze samenwerking aan de film "Soldaat van Oranje", maar ik was toch weer perplex om te lezen én zien wat hij allemaal nog meer had 'uitgehaald'...

Beetje oorlog, best spannend...

Paul Verhoeven
Maart 2021

I

Op Mamalahoa Highway draai ik linksaf, pal west richting de oceaan. Het is een prachtige zomerse dag, geen wolk te zien, en de zon staat al een tijdje te branden. Het eerste stuk van de route gaat door een groene vallei met eindeloze grasvelden, zo ver als het oog maar kan zien. We rijden langs Parker Range, een van de grootste ranches van de Verenigde Staten, met 35.000 koeien en kalveren verspreid over tientallen kilometers groene heuvels en dalen. Af en toe zie ik er een paar staan, traag opkijkend naar de weinige auto's die hier voorbijkomen. Links van me rijst de Mauna Kea vulkaan omhoog, een van de dominerende vulkanen van Hawaï, voor het eerst in dagen zonder een wolkje in de buurt. De witte koepels van de Amerikaanse sterrenwacht zijn goed te zien, als stippen op een paddenstoel staan ze op het hoogste punt van het eiland, vier kilometer boven zeeniveau.

Ik heb moeite om de auto voor me bij te houden, een witte Honda MPV, met een *customised* nummerbord: 'HAR 100.' De bestuurder: Erik Hazelhoff Roelfzema, 90 jaar oud, maar met de rijstijl van een jonge Italiaan. Regelmatig passeert hij op de eenbaanssnelweg een vrachtwagen of een personenwagen, en ben ik hem weer even kwijt. We volgen Erik naar zijn beachclub, een golfresort annex hotel, waar we een prachtige locatie zullen hebben voor een interview. Maar dan moet ik hem wel zien bij te houden. Nog wat gas erbij dan maar, de gehuurde Ford Mustang gromt en accelereert. Floris zit naast me in de papieren verdiept en kijkt er even van op.

'Vergeet niet om vandaag te vragen over Máxima,' zegt Floris, terwijl hij met een pen de lijst van onderwerpen afvinkt.

'Oké.' We hebben de afgelopen maanden honderden vragen en onderwerpen gesorteerd, en we zijn nerveus dat we net een belangrijk onderwerp missen of een cruciale vraag vergeten te stellen.

‘Laten we dan ook Wilhelmina doen vandaag.’ Eriks periode als adjudant van Wilhelmina is gisteren niet meer aan bod gekomen.

We rijden nu door Waimea, met rechts de sterrenwacht. Dan langs de supermarkt, links ligt de hoofdingang van Parker Ranch. Een paar tellen later zijn we het dorp alweer voorbij.

‘Ik ga jullie zenderen, dus we kunnen ook wat lopende shots maken.’ Floris is de cameraman, en vanwege kostenbesparing ook maar gelijk de regisseur en de geluidsman. Een hoop extra stress, maar het heeft als voordeel dat we een klein team blijven: Floris, Erik en ik.

Ik zit me in gedachten al druk te maken over een ander probleem bij de lopende shots. Met mijn lengte van twee meter moet dat een maf gezicht zijn, al wandelend naast de Soldaat van Oranje, waar ik toch wel twee koppen boven uitsteek.

Na een half uur komen we aan bij de beachclub. Erik praat even met de *security* aan de poort, en vervolgens kunnen we achter hem aan het terrein op rijden. Links en rechts liggen golfvelden onder hoge palmen, en na de laatste bocht naar beneden zien we opeens de blauwe oceaan zich voor ons uitstrekken. Zwarte lavarotsen markeren de scheiding tussen land en zee. Vlak voordat we bij de beachclub aankomen, zien we de beroemde afslag van deze golfbaan, waarbij de bal recht over de branding moet worden geslagen, naar de green op een landpunt verderop.

We parkeren de auto en sjouwen onze spullen het grasveld op. Camera, statief, licht, geluid, het hele circus moet weer mee.

‘Zeg, als ik nou eens wat stoelen regel,’ zegt Erik. Ik volg hem naar het winkeltje bij de tennisbaan. Even later loop ik met drie rotan stoelen het gras op, waar Floris al een set aan het opbouwen is, half onder de palmen, nog geen 50 meter van de zee. Geen zuchtje wind, en de zon brandt ongehinderd door.

Erik heeft vandaag een gebloemd Hawaiïhemd aan, en een cowboyhoed van gevlochten riet op zijn hoofd tegen de zon. Floris heeft moeite met de lichtinval, en bovendien zorgt de rieten hoed van Erik voor een storend schaduwpatroon over zijn gezicht.

‘Ik vind alles best, maar die hoed gaat niet van mijn kop,’ laat Erik alvast weten als Floris wat aan de setting wil doen.

Floris stelt voor om dan maar wat lopende shots te maken, maar dat zie ik helemaal niet zitten in deze temperaturen, het zweet loopt nu al langs mijn rug. We besluiten gewoon maar te beginnen. Floris verplaatst camera en statief nog wat naar links, en nadat de zenders gecontroleerd zijn, zijn we zowaar klaar om te starten.

Ik neem nog snel een slok water en laat mijn ogen over de vragenlijst glijden. In de laatste seconden voor de aftrap laat ik alle gedachten en alle stress van de voorbereiding van me af glijden. Ik ben nu volledig geconcentreerd, een en al focus op de komende 60 minuten, als het begin van een sportwedstrijd.

Ik hoor Floris aftellen en kijk naar Erik in de stoel recht tegenover me. Ook hij is in opperste concentratie nu, en kijkt me strak aan.

‘Camera draait, drie, twee, één, en actie.’

Ik moet mezelf in die laatste seconden in gedachten even streng toespreken om niet afgeleid te raken van het gesprek. Niet alleen de achtergrond waar ik naar kijk is imponerend, met een immense vulkaan boven een blauwe zee en lange witte stranden, maar ook heeft Erik zijn Ray Ban-vliegersbril opgezet, en af en toe is het net of ik naar prins Bernhard kijk. Zelfde bril, zelfde stem, goed voor te stellen dat het maatjes van elkaar waren.

Twée jaar eerder

2

De hele week was ik al in de weer met mijn boot. Het was de week van Sail 2005, en honderden boten, groot en klein, van driemasters tot drijvende klompen, allemaal waren ze te vinden op het IJ. De vorige Sail, in 2000, had ik gemist omdat mijn houten vletje een week ervoor naar de bodem van de gracht was gezonken. Deze Sail was ik beter voorbereid. Ik had het schip, een Noors kajuitbootje van zeven meter, drie maanden tevoren op een werf gezien, en gedreven door impulsiviteit en emotie, was ik een week later de trotse eigenaar. Een echte Viksund, gebouwd in Noorwegen in 1980, met een zelflozende kuip en een kajuthut met twee slaappleatsen. In de dagen voor Sail had ik een advertentie op internet geplaatst: tapas- en rosétochten tijdens Sail. Ik moest immers wat geld zien terug te verdienen na mijn impulsieve aankoop. Het werd een onverwacht succes, en iedere dag voer ik tussen de bonte vloot van deelnemers met groepjes last minute watertoeristen, vrolijk van de Albert Heijn-rosé en tapas. Iedere avond werd afgesloten met een groots vuurwerk, waar we dobberend aan het anker naar keken. Ondertussen telde ik in gedachten mijn dagwinst uit.

Zaterdag had ik eigenlijk vrij gepland. Maar ik had Richard beloofd dat hij een keer mee kon varen, en zaterdag was de enige dag dat hij vrij was. Richard Sijssens, mijn oude klasgenoot, voorzien van blonde haren, brutale blauwe ogen en een overdosis enthousiasme voor de gekste dingen, had het helemaal naar zijn zin. Terwijl ik voor de twintigste keer die week langs de *Amerigo Vespucci* voer, de trots van de Italiaanse marine, stond Richard op het dek en keek zijn ogen uit.

‘Dit is toch helemaal geweldig, Carel. Je eigen boot, drankje erbij, een zonnetje, wat wil je nog meer.’

Ik begon het al bijna gewoon te vinden na een week, maar ik moest

erkennen dat het toch wel weer heel bijzonder was. Richard schonk nog wat rosé in.

‘Gisteren was een vriendin van mij hier nog, met de Soldaat van Oranje op een boot.’

‘Met wie?’

Snel moest ik uitwijken voor een rondvaartboot. Ik morste rosé op het spierwitte dek.

Richard wist niet dat ik al jaren gefascineerd was door de boeken van de Soldaat van Oranje.

Ik wist dat de schrijver zelf op Hawaï woonde, en af en toe nog naar Nederland kwam.

‘Die man zou ik nou nog wel eens willen ontmoeten.’

Ik heb weinig idolen, eigenlijk geen een, maar de autobiografie van Erik Hazelhoff had iets met me gedaan. Ik wist niet precies wat, maar voldoende om de kans te grijpen hem in levenden lijve te ontmoeten.

‘Nou, dan regel ik dat toch voor je.’

‘Meen je dat?’

‘Tuurlijk jongen. Geen probleem. Morgen bel ik Nelleke.’

Erik Hazelhoff Roelfzema

Erik, geboren in Nederlands-Indië op 3 april 1917, woonde tot zijn dertiende in Surabaya, waar zijn vader koffie- en rubberplantages beheerde. In Nederland gaat hij rechten studeren in Leiden. In de zomer van 1938 reist hij naar San Francisco, en schrijft zijn eerste boek, *Rendez-vous in San Francisco*, dat in Nederland al snel een bestseller wordt. In 1940 reist hij als oorlogsverslaggever naar Finland, en schrijft zijn tweede boek, *Het Smeulend Vuur*, over de Fins-Russische Oorlog.

Als de Duitsers Nederland bezetten, belandt Erik in het studentenverzet. In de zomer van 1941 weet hij te ontsnappen naar Engeland. Daar ontmoet hij voor het eerst prins Bernhard, die hem leert vliegen. Erik is

een van de oprichters van Contact Holland, de naam van de operatie waaronder vele nachtelijke landingen op de Nederlandse kust worden uitgevoerd. Tegen het eind van de oorlog treedt hij in dienst als piloot bij de Royal Air Force, en voert meer dan 70 vluchten boven Duitsland uit. Koningin Wilhelmina vraagt hem om haar persoonlijk adjudant te worden, een functie die hij tot 1946 zal uitoefenen.

Vanaf 1946 leeft hij een afwisselend bestaan, voornamelijk in Amerika. In Canada wordt hij directeur van de Nederlandse Rijksvoorlichtingsdienst, en als dat eindigt probeert hij zijn geluk nog kortstondig in Hollywood, als acteur en scenarioschrijver.

In 1950 komt hij in actie voor de Molukken, die zich onafhankelijk verklaard hebben van Indonesië. Zijn avonturen voor Missie Ambon, beschreven in zijn latere boeken, zitten vol met wapensmokkel, geheime zendingen en miraculeuze ontsnappingen.

Terug in Amerika wordt hij directeur van de televisiezender NBC. In 1956 vertrekt hij naar München, waar hij directeur wordt van Radio Free Europe, een anticommunistische propagandazender, heimelijk gesteund door de CIA.

In 1971 schrijft hij *Soldaat van Oranje*, waar meer dan een miljoen boeken van verkocht worden. In 1977 wordt het boek verfilmd.

Erik woont dan al op Hawaï, met vrouw Karin en zoon Erik, en wijdt zich vanaf dan vrijwel volledig aan het schrijversvak.

Eigenlijk begon het al in 1985, toen ik aankwam als kersverse rechtenstudent in Leiden. Ik had er de eerste week al een kamer gevonden, Steenschuur 5, een grachtenpand vol studenten in het centrum. Ik was op weg naar een van mijn eerste colleges Burgerlijk Recht, in het Academiegebouw aan het Rapenburg. Samen met mijn oud-klasgenoot Jan Looman liep ik over het bruggetje midden op het Rapenburg richting het Academiegebouw, met z'n hoge torens en glas-in-loodramen uit de 16^e eeuw, toen Jan schuin rechts naar boven wees, naar een kamer met balkon recht boven een kroeg op de hoek.

‘Kijk, daar woonde de Soldaat van Oranje,’ wees Jan.

‘O ja, je bedoelt daar is die film opgenomen.’

‘Nee sukkel, daar woonde ’ie ook echt! Hazelhoff, de man waar de film op is gebaseerd.’

Ik staaarde naar dat kleine studentenkamertje in het hart van Leiden. Natuurlijk had ik op tv de film al eens gezien. En ik wist dat de film wel op een of ander waar gebeurd verhaal was gebaseerd. Maar nu kwam dat verhaal opeens heel dichtbij. Bestond er dan echt iemand die al deze avonturen had beleefd? Iemand die ontsnapt was uit bezet Nederland, geheim agent werd in Londen, en als piloot bij de RAF zijn wraak kon nemen op de Duitsers, en ondertussen ook nog adjudant van Koningin Wilhelmina werd? Wie was die man?

In de daaropvolgende zeven jaar ploeterde ik me door mijn rechtenstudie heen. Ontelbare keren moet ik langs het Rapenburg zijn gelopen of gefietst. Toch had ik nadien nooit de moeite genomen het boek *Soldaat van Oranje* te lezen, ik had toch immers de film gezien? Pas vele jaren later, ergens in 2001, zapte ik midden in de *tv-show* van de TROS, en trof Ivo Niehe aan in paradijselijk Hawaï, in gesprek met een oudere, pientere man die Erik Hazelhoff Roelfzema bleek te zijn. Daar stond hij dan, inmiddels ver over de 80 maar volop in het leven, duidelijk genietend van zijn stek op een tropisch eiland. Ik weet niet waarom maar het deed iets met me. De volgende dag liep ik alle plaatselijke boekhandels af en het kostte me een week om een exemplaar te vinden van zijn autobiografie *Op Jacht naar het leven*. Het boek, een flinke pil van 450 bladzijden, verslond ik in twee dagen en vanaf dat moment was ik gefascineerd door zijn verhalen. Wat een avonturen, wat een levenswijsheid. Zo’n leven wil ik ook!

Bij Richard geldt: een man een man, een woord een woord, en zo zat ik op 31 augustus 2005 in een zaaltje in het Promenadehotel van Scheveningen, samen met Nelleke, tussen een select gezelschap van kunstenaars, journalisten en hoge officieren van onze eigen marine.

Onderwerp van deze zonnige middag in het zaaltje was de presentatie van een tweetal boeken, een boek met kleurenfoto’s van bezet Nederland, gefotografeerd door Alphons Hustincx, met voorwoord